

# SLOVENSKA BČELA.

Izdana 1. februarja 1851.

## Nedolžnost in sila.

Proti jugu za kočevskim mestom se protezajo stermske gore. Z ene strašno visoke z germovjem obrašene skale teh gorã še zdaj žalostno blede razvaline po Kočevju gledajo. Močen grad je stal v petnajstem stoletju na tem mestu, kteriga je Miroslav, sin celjskiga kneza sozidal, in kteri se je po njegovem nemškem imenu Fridrichstain imenoval.

Leta 1422 je Miroslavu prva žena umrla, in veliko jih je bilo, ki so ga dolžili, da je on sam njene smerti kriv. Uzrok te sumnje je bil pa le ta: Še ko mu je žena živela, je Miroslav enkrat vidil krasno gospodično Veroniko Dezinsko. Natora je nad to deklenco vso svojo moč poskusila, da bi jo prav popolno med njene sestrice postavila. Nenavadne skoraj nadzemeljske lepote je bila, in njena lepa duša je iz krasnih bliskajočim zvezdicam enakih oči sijala. Vsaki, ki jo je vidil, je rekel, da tako bitje ni za ti svet ustvarjeno. Miroslav jo zagleda, in žarček njenih oči uname iskrico v sercu njegovem, ktera je bolj in bolj naraščala in kmalo nevgasljiv ogenj postala. Tri leta po tem, ko mu je bela smert prvo ženo pobrala, nastopi prelepa Veronika njeno mesto. Ali to je še bolje sumnjo ljudi poterdilo, še terdnejše so mislili, da je Miroslav res svojo prvo ženo umoril.

Tudi Jerman, njegov oče in njegov svak cesar Žiga nista bila zadovoljna, da je Miroslav lepo Veroniko vzel. Zakaj neki ne? — Zato, ker v njenih žilah ni prežlahтна kneževska ampak le vitežka kri tekla. — Cesar Žiga pokliče tedaj Miroslava k sebi na Ogersko, ga da terdo zvezati, ter ga pošlje v Celje njegovimu očetu. Ti je pa terdoserčen zadosti, da ga zapre, premoženja obropa, mu vse gradove vzame in clo Fridrichstain strašno razdene. Mende ni vedel v svoji jezi in serdu kaj boljšiga storiti, kakor se nad nedolžnim zidovjem znositi.

Veronika slišati, kaj je njeniga ljubiga Miroslava zadelo, tudi ni mogla od brezserčnega Jermana nič prida upati. Vzame toraj seboj le nekoliko zvestih služabnic, se poda z njimi v tamno gošavo, ter si iše med divjo zverino varstva ino zavetja. O kako hudo se ji je ondi godilo! Majhne nožice lepe Veronike, ktere so poprej le po mehkih pre-

prograh po mični travci hodile, je zdaj velikrat ranilo neusmiljeno ternje in bodeče kamnje. Velikrat se je rudeča kervca iz nježnih ročic pocedila, ktere niso bile navajene, po germovju jagodic brati in z njimi lakoto in žejo tolažiti. Njeno oko, ktero je v gradu tako veselo, tako brezskerbno gledalo, je zdaj v britkih solzicah plavalo, ktere so neprenehoma tiste blede lica kopale, na kterih so poprej krasne rudeče rožice cvetele. Ni bilo več mehke gorke posteljce, na ktero bi se bila Veronika vlegla. Njena postelja je bila merzla zemlja, njena odeja milo nebo. Od prevelike trudnosti so se ji včasih oči zatisnile, ali njeno spanje ni bilo mirno. Strah in groza, v kterih je vedno živela, ji tudi v spanju nista pokoja dala. Velikrat je v težkih sanjah svoje bele ročice proti tovaršicam stegovala in jih milo prosila, da naj jo rešijo iz rok neusmiljeniga Jermana. Vidila in gledala je v sanjah svojiga preljubiga Miroslava v tamni ječi zapertiga, in zbudivši se je zopet in zopet svoje težke sanje v strašno resnico premenjene vidila. In zopet je jo strah in groza le dalje v gošavo podila.

Njeni prijatli, ki so se bali, da bi Jerman ne zvedel, kje je Veronika, so ji svetovali, da naj se v Ptuj poda. Ona jih boga, in se da tam v en turn zapreti. Tako je mislila, da se bo vender hudobnemu Jermanu skriti zamogla. Ali hudobija, ktera zmiraj čuje, jo tudi v turnu zaleze. Jerman jo da tedaj zgrabiti in v ječo vreči.

Čez nekaj časa jo v Celje pripeljejo, da bi tam svojo tožbo zaslišala. Jerman in Žiga sta jo namreč tožila, da je ona Miroslava s peklenško močjo na se navezala, in da je Jermana s strupom iz tega sveta spraviti hotla. Toda pravi uzrok te tožbe je le bil, ker nista mogla terpeti, da bi sin mogočniga celjskiga kneza ženo imel, ki mu ni bila ravnorodna. Mislila sta, kakor žalibože še v naših jasnih časih nekoliko slepcov misli, da namreč človek brez gerba in dedov še človek ni. Vedela nista, da so le lepe in dobre dela pravi gerb, da le žlahtno serce človeka žlahtni, ne pa rajde mogočnih prededov. Strašnih reči sta Veroniko obdolžila, ali nedolžnost je bila zmagavka. Ni jima gerb, nista jima imena „cesar in knez“ pomagala. Nedolžne Veronike po pravici nista obsoditi zamogla. Ali mogočni le velikrat ne praša, kaj je pravica, kaj je krivica. „Sila“ je tista pomoč, ktere se velikrat posluži, če s „pravico“ doseči ne more, kar bi rado njegovo serce. Taka se je tudi nedolžni Veroniki zgodila.

Hudobni Jerman jo da prijeti in v tamno ječo vreči, da bi tam lakote umerla. Ali to je šlo prepočas. Ko je tedaj zopet enkrat noč zemljo v svoje črno zagrinjalo zavila, prideta dva viteza in končata nesrečno Veroniko. —

Oj hudobne duše, polne neumnih presoje! Žalostna vam majka!  
Josipina Ternogradska.



## Oklestjene lipe.

**L**ipe senčne je oklestil  
Kmet nemili, kmet sirovi,  
Je boječim svojim ovcam  
Jih pokladal v hudi zimi.  
Oh, kak so stokale, grenko se jokale,  
Ko so suhi stremlji brez obleke stale.

Jih oblekla pomlad mila  
Zopet je v zelene krila,  
Okincala, nataknila  
Krog in krog dušeče cvetje;  
Al jih bomo, bratji, oklestit pustili,  
Če z sekiro pride zopet kmet nemili?

Planjavski.

## Vladimir i Kosara.

(Dalje.)

**A**l serce preobilne teže ne more dolgo samo nositi; prepolno skipeti hoče. Tudi Kosara išče sočutne duše, ter zadnjič v rahlo serce Bogodane, od mlada zveste tovaršice, s temi besedami vroče občutke izlije :  
»Bogodana, moja ljuba tovaršica! o kakega junaka naša temnica zakriva! Pač je grozovitno, i grehota pred Bogom i ljudmi, viteza tolike slave, taci del, kamor zlodeje devajo, zaklepati, da v trohlobi i temi gine! O kaki stas i obraz, kake oči pod junaškim čelom! Kaki ponos! Al nisi vidila, kar je bulgarskih junakov v Ternovu i bližnjih krajinah, mu ni slike ne prilike, i brez kinča je lepši bil, ko drugi v blesku orožja i konj! Kaj bi ti tajila, kar poznam mladenčev, gospodskih i družih, ki nas večkrat na plesu gledajo, mi ni nobeden še tako serca ganul, nobeden tako po vse dopadel. Za njim me tira čudna moč. Ali če zdaj v ječi umerje grozne smerti, naj tudi moje življenje premine! Sej mi pottlej nikdar ne pride srečna ura več. Črna žalost mi bode družica, i pusta samota i želja smerti. Ali draga Bogodana, ako si kadaj od mene dobro prejela, spomni se i svetuj mi sedaj— tako ti tvoje stare matere, kterej Bog dolgo življenje daj! — ne bi li kake poti iznajdle, Vladimira iz nevrednih spon rešiti! V mojih predalih, veš, še marsikaka dragotina leži: biseri i žlahtni kameni, svileni i tankosuknjene obleke: vzemi polovico, vzemi kolikor ti drago; samo rešiti mi ga pomagaj! Tako ji je rekla, i v očeh, podobno ranej rosi, se zabliška sreberna solza; lahko derkne po bledem licu, ter kane na kipeče persi, kakor bi jih ohladiti hotla. Bogodana se začudi; čeravno je sumila boj, ki se je vnel u carjevni, vendar nikdar ni mislila, kar se ji zdaj odkrije. Pač je mlade kneze na perstih preševala,

i carske vojvode, ugadaje srečnega, za kogar Kosara gorí. Ko toraj vidi, kako slabo je zadela, se zavzame, i: „Kam, ji reče, kam ljuba „gospodična! so ti želje zablodile! Za tujca si se vnela! Al bodi lep, „bodi hraber; pa ni li ravno on najhujši sovražnik bulgarskega carstva „Nesiti kervnik i morivec? Pomisli, koliko ran je vsekali! Kaj naše „kervi je prelil! Koliko sirot i jadtih udov ga pri milem Bogu toži! „I tega hočeš davno zasluženej kazni oteči? Še globokeje, še v hujo „temo ga biš imela želeči, kakor ga je tvoj pravični oče vergel!“ Al Kosara taciht besed ne more prenesti. Potoki solz se ji vderó, i ognjeno objemši se oklene Bogodani okoli vrata, ter poljublja je brez mere grozovitne besede zadušiti skuša. „O, zakliče on ni kervnik, ni morivec; „le za dom je opasal meč; le svoje braniti, je naše bil; je le storil, „kar vsi tirjamo od junaka: za spolnjeno dolžnost zdaj kruto kazen „terpi! O, če družega nečeš storiti zanj: vsaj ne gerdi ga; ne „govori zlega o njem, ki je čist, ko nedolžno dete: čist ko sneg, ka- „dar nov verhove Rila pokrije! Ali zdaj pač vidim, da sim zapuščena „od vsiht, tudi od tebe od vsiht, vsiht! Ko bi njega pomoči prosila, „on bi je pač ne odrekel; gotovo ne odrekel! Ali sama ga hočem re- „šiti; sama mu ječo odpreti! Čemu družih? I sama bom od njega, „sama, hvalo prejela! Zdajci pohitim k svojemu očetu; kolena mu „hočem objeti, i milo klicaje solze roniti, dokler se ne vsmili.“ To izgovorivši plane na noge, ko plaha serna; al Bogodana, od taciht besed omečena, jo vjame za roko; obeta solznih oči, kolikor bo mogla, iz celega serca na pomoč biti; poterdi storjeni sklep; al opominja, čakati pravega časa: sama hoče i vgodno uro zvedeti, i čas spaziti, ko bo car za tako prošnjo najbolj privoljen. Al Kosara, kakor ji je mila taka obljuba, i kakor tovaršici z objemanjem i ljubljnjem hvali; od odloga vendar noče slišati: hipom bi rada vse dokončala. Kaj Vladimir terpi ji nese na dan; kako ji je car vselej dober bil, i da jutri ne bode boljši kakor je danas, toraj čemu dobro delo odlašiti? Pa Bogodana ne jenja ugovarjati: da se je treba nekaj pripraviti; da znajo pri carju starešine biti, v modro posvetovanje zbrani; ter jo naposled z mnogimi besedami preveri, da počaka družega jutra.

Carju je pa tičas marsikaj po glavi hodilo. Veselja bolj, ko vina pijan, je legel po veselej gostlii tisto noč na mehko blazino. Kmaló ga sladdek sen objame; al v sanjah je čudno prikazen videl. Čeravno se je malo za take reči menil, i sanjarije najraji priletnim ženkam pustil: ga to pot vendar grozno gane; zakaj tako živo je sanjal i tako pomenljivo se možu zdi, ki je veliko gospostvo za prvo srečo štel, i vlado zgubiti se najhuje bal, da se nekake skerbi ne more ubraniti. Kmaló se izdajavca boji, i nevere svojih; kmalo ga tuje nasilje i zguba carstva po



sovražniku plaši. Včasí se mu dozdeva, da mu Vladimir pogubo proti, i misli ga nahajajo, z njega smertjo svojo bojezen končati. Včasí se mu spet vidi, da zna pomemba tudi dobra biti, ali pa da je vse prazno bledenje možganov, ter je iz glave izbija. Vendar ga dvomenje na zapusti: skerb, strah, nemir se polastijo duše, i v globoke misli so ga odsihmal, ki so okoli njega bili, zakopanega vidili.

Jutro, ki ste ga Kosara i Bogodana odločile, začenja zoreti. Kako goreče pozdravi deklica zorne žarke, vseživnega solnca sladke posle, ki so jeli širje i širje nebeški obod zlatiti! Niso je najdlí v mirnem objemu sna; ampak že davno je čula, na blazini sedé, i željnega serca gledala proti uzходу. Besede si pripravlja i umetno spleta govor, s katerim bi očeta ganula, ter svobodo najljubšej duši na svetu sprosila. Marsikaj si vmišlja, se raduje, ko primerno besedo najde, drugo premenja: i že naprej plahoto čuti, ki tako rada neskušnega prosca moti i posili se ji tresejo kolena, kri osereče teži. Al solnce razlije med tem svojo blagodejno luč po zbujenih krajinah, v radost ljudem i živalim. Povsod se vname živo gibanje; hvalnice v nebo doné. V stanici Kosare je marljivo tekanje. Bogodana jo opravlja, služabnice prinašajo drage obleke, izbrano lepotiche, druge so na stražo postavljene. Vse se mudi. Ali dolgo je bila treba čakati; zakaj Kosara je bila prezgodej na nogah, car je pozno vstal. Kako leno, se zdi Kosari, da ure teko, i že se boji, da nebi čas obeđa zaželjene reči še dalje odložil! Al naenkrat priteče Bogodana veselega lica, ter oznani, da je car na gornem čardaku sam. Kako zatrepeta Kosara na celem telesu, skoraj glas ji vzamejo te besede. Al ni je časa obirati. Od Bogodane i dveh družic spremljena stopa plahega serca proti čardaku. Car se začudi, ko jo zagleda; al ona se mu nizko priklone, ter goreče poljubi belo roko. Čeravno razmišljen v skerbi, ki so ga iz sanj nadlegovale; zgine vendar vse o tem pogledu, kakor temota pred lučjo. Z neskončno prijaznostjo, i nežno skerbjo praša drago hčerko za roko prijemši: »Kaj te pripelje, drago »dete! danas k meni? Druge kratí sim te jaz iskati moral, ako sim »tvojega pogleda zaželel, danas pa ti k meni prideš! Česa pogrešaš v »mojem gradu? Al ti je svila pošla; al nimaš zlata, i dosti drazih »kamenov? Povej, da zdajci prineseš ukažem, česar želiš! Pa kaj »se tako plaho treseš, ljuba hčerka i strahote bleliš? Al so te mar »robinje razžalile; ali se ti je druga nesreča zgodila? Razodeni svo- »jemu očetu; sej te imam vedno rad; i migoma ti bodi pomoč, tako »mi moje carske oblasti! Ali Kosaro pri teh besedah goste solze polijo, telesna moč jo zapušča, i malo, da se ne omahne. Car sam jo opera, ki je takole, trepečih besed, spregovorila: »O priserčni oče! »slavni car bulgarski! Bojim se tebe le pogledati; kako bim s teboj

»govorila? Ničesa ne pogrešam, nikdo me zazžalil ni; al žene me  
 »druga sila, ki je sama ne unem; Bog mi jo je mogel v srcu zbuditi!  
 »ter sedaj tvoje kolena objemem i skute poljubljam: o dvoli mi prošnjo,  
 »s katero mi vse dovoliš: za Boga te prosim, za rajno mater mojo, i  
 »tvojo neskončno ljubezen do mene—zпусти Vladimira Petrislavića. Kolikrat  
 »si me, dokler sim manja bila, na nožje vzel; si me demant svojega  
 »venca zval, i Boga molil, mi srečo dati, i tebi moč, pravične moje  
 »želje spolnovati. O sedaj se ti prilika ponudi, dragi oče! naj lepša, in  
 »naj lažja: v enej vse želje mojega serca spolniti! Bodi milostiv! Vem,  
 »za koga prosim. Zoper-te se je bil; marsikomu bulgarskih junakov  
 »je dušo vzel; ali kateri oče, tudi ti, bi si enacega sina ne voščil? —  
 »tolike hrabrosti, tolike slave! I kako rad bo dobri Bog tvoje prošnje  
 »za prihodno zmago vlishal; ako tudi ti mene vlishiš, ter najhujšemu  
 »sovražniku naj vekšo dobroto storiš! Ne goni me neuslišane spred se-  
 »be; zakaj žalosti bi mi serce počilo, i kmalo bi se od tebe ločila v  
 »černo zemljo! Ali vlishi me! Bodi mi oče, i dokler bom živa, ti ne  
 »pozabim te dobrote! Vsako željo, preden jo izrečeš, ti bom spolnila,  
 »i nobena hči v celej bulgarskej zemlji naj ne ljubi očeta bolj goreče od  
 »tvoje Kosare!« Tada ga je hotla objeti, al silno se car zahudi nad  
 »njo: neumnico, podkupljeno jo psuje, i krute besede gromi. Al deklici  
 »se dela tema pred očmi, i padla bi bila, ako je ne beste družici v zveste  
 »roke vjele. Odpeljaste jo izpred carja, ki je gori i doli vihral i sam  
 »ne vedel, kako da mu je. Razmišlja, sanje stika, sumi, vse misli se  
 »mu križajo: kakor valovje, kader vihar nagloma s neba plane, ter vo-  
 »dene kope na skali razbija. Na levo i desno urnih vertincov šumijo  
 »peneče vode; al od zadej rinejo druge brez mere i konca. Tako mu  
 »roji po glavi.

(Dalje sledi.)

## Molitve. \*)

On je.

Viharja vidil si že moč,  
 Si bleska gledal silni let?  
 Svečeh zvezd širok obroč,  
 Bezkraini si že gledal svet? —  
 Al je nar majnšo bližnjo stvar  
 Pazljivo gledat ti blo mar?

Nestoj si, vbogi! glave vbivat —  
 Moči spoznat te nisi kos,  
 Slabosti svoje nemoj! skrivat,  
 Kaj ti pomaga tvoj ponos!  
 Da je—to veš, al kaj da je,  
 Nikdó na zemlji to ne vé

\*) Pod tim naslovom je složil g. Ivankui celo shirko tacih pesem, kterih pred-  
 met je sverha vsega našega mišljenja in čutjenja — Bog Od časa do časa  
 hočemo kako taistih v našej »béli« natisnuti.



Odgovor daj! — v čem obstoji  
Nar majnsa stvar, ki rabiš jo,  
Drobtince kaj vkup kaj derži,  
Da v prah in nič ne zibnejo?  
Drobtincam kaj obliko daja,  
Jih veže kaj, da stvar postaja?

Rastlin poznaš neskončni broj —  
Al tud'poznaš rasti pogon?  
Al veš, — kako si živež svoj  
Rastlina najde, čemu atom  
Po tisti poti gor hiti!  
Lih ondu kaj ga gor podi?

Al mar poznaš kaj svete kroži,  
Kaj svetom kaže svojo pot,  
Kaj zvezdam svet u veke množi  
Kaj soncu pravi kod naj hod?  
Vesolnost skupej kaj derži,  
Da vse se v prah ne razleti?

Imenovaj ga: „misel, vse“  
Imenovaj ga; „vsega moč.“  
Vesolnost klič' ga, al bitje,  
Al duh, al Bog vsega mogoč  
Al drugo tud daj mu ime,  
Al reči moraš da „on je“:

Da moč nerazumljiva je,  
Ki vse zderži in veže, vodi,  
Vsigamogočna, v kateri se  
Življenje čudno večno plodi,  
Mogočnost njena da bez kraja  
Življenje v sebi osnovaja.

Da je' no bitje, vsega vzrok,  
Da en stvarnik je vsih reči,  
Da je en duh nam neizlog,  
Ki z sebe sam' ga u věk živi,  
Ki vse napolni, vse prešine,  
In sam nikoli on ne mine.

I v a n k n i.

## Slavjani.

### §. 2. Kje so stari Slovenci prebivali?

**D**omovina Slovencev je imela več imen: „Norika“ to je: dežela na reki; „Gorotania“ od gor, katerih ona veliko ima; „Ilirija“ od Ilira, Istrovega sina, od Javanovega roda; „Slovenija“ od Slovencev, ki so u njej prebivali. Ta slovenska dežela je bila prelěpa, razprostrana i sloveča dežela. Ona je obsegla Goriško knjezijo i lep kos od Frijulskega, kar sedaj pod Videm (Udine) sliši, Krajnsko do Karnarskega zaliva (karnerischer Meerbusen), slovensko mejo u Istriji, slovensko mejo na Dolnoštajerskem, Gornoštajersko, Koroško i imeniten kos Tirolskega i Solnogradskega. To pa ni kaka sladka, prenapeta sanjarija; to je živa resnica, ki se lahko dokaže.

Gosp. Avguštin Winkelhofer, fajmošter u št. Mihelu na Solnogradskem u 15. listu Celovške Karinthie od leta 1826 takole piše: „Da so Slavjani u Lungavi se uterdili, njo dolgo u svojej oblasti imeli, se po njej razširjovali i njo bolj obdėlovali, to pričajo očitno slavjanska, še sedaj navadna imena.“ Gosp. Ant. Kreml u svojej dogodivščini Štajerske zemlje na strani 9. pravi: „Norika je segla od Panonije gor po Rakoskoj (Oestereich) pri Dunaju, po sedajnej Gornoštajerskej, po Solnogradskej, Tirolskej sem noter v Celje.“

Kar nêmski i slavjanski pisatelji uče, pričajo tudi slovenska imena mēst, vesi, gor, dolin, rēk itd. Le nēktere naj tukaj stojijo.

Na Tirolskem: Tirolsko je s visokimi gorami obdana i presēkana dežela. Take gore se pravijo po slovensko »ture,« »u turah;« po tem taj lahko: »turovje« »turovlje« ali pomehčeno »tirole.« — Dalej mēsto »Lienz« pri Rimljanih »Lontium« od »lonec« (piskri); Lienski lonci še sedaj slovijo; »Toplah« ali »Doblah« od »tople« ali od »dobije;« »Pusterthal to je« »pusta dolina;« terg s imenom: »Windischmatrey«, itd.

Na Solnogradskem; »Lungau od« lukav »(wild)«, »Weisspriachwinkel« od »višprie«, »Görriachwinkel« od »gora«, »Lasnitzgraben« od »lesnica« ali »laziti,« »Preberu« od »prebernjen«, »Flatschach« od »blato«, »u blatah;« »Pöllitz« od »polje«, »Gastein« od »gostinja«, »gosta« (Diekicht).

Na Štajerskem: »Predlitz« na Solnogradskej meji od »predel« »Mur«, »Muran« od »murav« (čern), »Sekav« od »sokovo,« »Rietzen« od »rēka,« »Aflenz« od »apnenca,« »Gratz« od »gradec,« »Muratzen« po slovensko: »Neuravce,« »Schlameck« po slov. »Stročjaves,« »Maria Zell« po slov.: »M. u selu« »Leoben« po slov: »Lubno« itd.

Na Koroškem: »Friesach« mēsto: »u brezah,« »Flatnitz« od »blatnica,« »Krebenzen« mēsto: »Kravenca« (Kuhalpe), »Grades« od »grad,« »Zienitzen« od »sēnca,« »Dobriach« od »deber«, »Kaning« od »Kadunje«, »Sagritz« od: »za gorico«, »Flattach« od »u blatah« »Vellach« od »Bēla« (Weissbach), »Kolbnitz« od »home«, »Pobresah« mēsto »po brēgah,« »Irschen« od »erz« ali »rez« (Rockengrund), »Dellach« od »u dolih;« »Maria Lukav« od »lukav« (wild), »Lesah« od »lēs,« »Kötschach« to je »kot« »kotčani,« »Straning« »to je: na »strani,« »Tröpelah« to je: »dobro polje,« u »Dropolah« itd.

Da je Gorotania bila slovenska, očitno priča tudi to, da so se Gorotanski vladarji od neizvēstnih časov do 12. stolētia po slovensko ustanovljali na kamnatem stolu, kateri še sedaj dvē uri hoda od Cēlovca proti št. Vidu pri cesarskej cesti na Gospe-svetsem polju stoji. Te prestol (Herzogsthul) ima sledeči slovenski nadpis: »Veri, Ma sveti veri, Pravdo Brany vdove,« Kar ta u kamnati prestol usēkana pismena povējo, poterdi tudi najstarejši gorotanski lētopisec: Janez opat u Kloštru (Viektring). Te Janez je živel okolo lēta 1280 i piše takole: »Pervi den Septembra 1286 je bil Majnhard Tirolski po starodavnej navadi veličastno na vojvodski sedež povišan. Pod Kernsko goro (Karnburg) blizo cerkve sv. Petra je nēki kamen; na te kamen se usēde prostorojen kmet, ki to pravico po rodu ima; s jedno roko derži blekastega bika, s uno pa blekasto kobilu.



U sivej bornej suknji i kmeških črevlah stoji nedaleč vojvoda s deželno bandero, obdan od svojih žlahtnikov i vitezov. Med njimi je tudi Goriški grof, kakor falski grof dežele (Pfalzgraf) s 12 banderami; zraven njega stoji grof Tirolski, kot deželni grof (Landgraf), i drugi grofi: vsi bogato i lepo oblečeni.

Kedar se je vojvoda, na palco naslonjen, kmetu na kamenu sedečemu približal, popraša kmet u slovenskem (windischen) jeziku: »Kdo je tisti, ki se tamo približuje? Na to odgovorijo okolj sedeči: »Je knez deželni.« Po tem kmet dalej bara: »Ali je pravičen sodnik, ki jišče domovine srečo? Ali je prostorojen? Ali je prijatel in varh prave vere? Na to vsi odgovorijo: »Je, i vselej bode! Kmet reče dalej: »Po kterej pravici me pa zamore pregnati od mojega sedeža? Vsi odgovorijo: »Dobiš 60 beličev, blekastega bika, kobilo i oblěko, ktero knez sedaj na sebi ima, i rešil bode tvojo hišo od vsega davka.« Sedaj kmet kneza lahko na lice vdari, opomnivši ga, da naj bode pravičen sodnik, odstopi i pelje obedve živinčeti seboj. Po tem stopi knez na borni, neokinčani kamen, potegne meč i mahne s njim na vse štiri strani sveta, i glasno zapriseže, vsem biti sodnik po dolžnosti i pravici.

Kakor se sliši, je pri tej ceremoniji tudi ta navada, da se knez iz kmetskega klobuka napije, da bi se ljudstvo iz tega učilo, ne preveč za vinom hrepeněti, temoč zadovoljno se s tim živiti, kar domovina rodi.

Tudi je knez vsakemu, ki ga je pred cesarja tirjal, le u slovenskem jeziku odgovor dajati dolžen.

Iz Kernske gore gre vojvoda u Gospe - svetsko cerkev, kjer se sveta meša opravlja.

Stare bukke i še clo kameni, kterih najeti i podkupiti ne moreš, neodvergljivo pričajo i oznanujejo veljavnost i slavo naroda i jezika slovenskega. —

Tako osledimo svoje slovenske predstariše po čelej Koroškej i Štajerskej, na Solnogradskem i Tirolskem; ja! še veliko dalej sledimo sledi Slavjanov. U starih latinskih knjigah se bere od nekoga kraja: »Vindov,« »Augusta Vindelicorum« (Augsburg) je město »Vindov;« »Retia« je dežela na »rěki,« »Bregenc« je mesto na »brěgu« itd.

Gorotania ali Slovenia — domovina Slovencev — je bila dežela prelěpa i prevelika! — Dalje sledi.

# Slovenski običaji.

## II. Koleda.

V Žabnicah se zapoje na koledi tudi slēdeća pēsem na čast gospodarju, gospodinji i vsej hišnej družini. \*)

Dober večer vam Bog daj  
Gospodarji in gospodinji  
Noj vsej hišnej deržini!

Na zvvezdi kleči djele mlado  
Zlati križ je v rokah deržalo.

Mi gor in doli hodimo,  
Gospod Boga lepo prosimo  
Za edno dobro leto,  
Za veselo novo leto.

Na križi je blo zapisano  
Le sedem zlatih puhštavov.

Dab nam Bog en dobro leto dal  
Noj vsi sveti tri kralji,  
Ki so se na pol podali.

Kaj mi še zlati puhštabi pomjenijo?  
Da se je en kralj na svjet rodil,  
Da je en kralj črjez vse kralje  
Spreljubi vsmilani Ježiš.

Mi smo nekaj novga zaslišali,  
(Ki so anjelci lepo peli.)

Gašpar je pa tama doma bil,  
(Čjer mi sunce gori vzhaja.)

Od tega rojstva božjega,  
(Od tega novega kralja.)

Melhar je pa tama doma biv,  
(Čjer mi sunce nad povnam počiva.)

Te kralj je bil rojan od Marije  
Od Marije v tem mestu Betlehem  
V enej priprostej štalici,  
V enih oslovah jaslach.

Boltažar je pa tama doma biv,  
(Čjer mi sunce k božjej gnadi gre.)

(Per jaslach stoji vosleč, volek)  
Tuka Ježiša častimo,  
Častimo noj hvalimo.

Oni gredó k ofru Ježišce  
(K temu kralju novemu.)

Nico je nam na zvvezda gori šla  
Na unej strani černe gore  
(Čer nam ni nikoli zhajala.)

Liep zlahten ofer mu neso,  
(Miro, kadivo, čisto zlato.)

Ta zvvezda nam svjeti sprelepo  
Oj siroko noj visoko  
Po celjam olham svjetu.

Liepo ga oni obdarujajo,  
Daruj nas tudej Bog noj Marija,  
Noj vsi sveti triji kralji  
Noj sprejlubi vsmilani Ježiš.

Tota bodi vam sprepičlana,  
Vsem, ki radi paslušajo,  
Gospodarju in gospodinji  
Noj vsej hišnej deržini.

\*) Zanimivo je to, da u Žabnicah, na zilskej Bistrici in u Gorjah se perva slovka prerada s samoglasnikom a izgovarja, kakor v narečju velkoruskim postavim: gaspadar gaspudinja, spraljudi, padati, pačivati, pamjeniti, paslušati, raditi — tako tudi u zadnjei sleyki: hodima, prosima, ani obdarujaja.



Na Krasu med Gorico in med Terstom se včasih na večer pred novim letom devojкам pèsni dèlajo — kar se po nemško pravi: Hofrecht machen. Onda se poje slédeča pèsem, ktero je zapisal marljivi domorodec g. Jakob Volčič:

(Dober večer Bog daj deklica,  
Marija je lepo kronana.)

(Mi ti čemo sveto pèsem peti  
Od Jezusa, od Marije,)

(In od rojstva božiga,  
Od tega leta noviga.) —

(Tam stoji, leži gora visoka,  
Na gori drevca zelena.)

Pod drevcam hladna senčica  
V senčici zvera merzla voda  
Merzla voda studensica.)

(Pri vodi stoji zlati stol,  
Na stoli kleči Marija,)

(V krilci derži dete mlado,  
Dete mlado, smilenga Jezusa.)

(V rokah derži zlati križ,  
Na križi je zapisano,)

(Sedem zlatih puchstabov,  
De je to dete pravi Bog.) —

(Ta pèsem ti je spojena  
Na tvoje lepo poštenje.)

(Daj ti Bog zdravlje, veselje  
In vsi nebeški angeli,)

(Oni te bojo varvali,  
V sveto nebo spravljali,)

(V sveto nebo svetli raj,  
Bog nam ga vošči ino daj.)

(Per teb oslane sveti Duh,  
Z nam pa pojde večni Bog.)

Duhovniku se k novomu letu pa takole pèsni dèlajo, kakor je zapisal g. Jakob Volčič in meni prijateljsko priobčil gospod Cafov:

(Častiljiv je duhovski stan,  
Ki si ga je izvolo Jezus sam.)

(Lepo mi ga obhajata,  
V sveto nebo pripravljata.)

(Mi vam očmo sveto pesem peti,  
Od Jezusa, od Marije,)

(Ta pesem vam je spevlana  
Na vaše lepo poštenje.)

Od tega rojstva božiga,  
Od tega leta noviga.) —

(Daj vam Bog zdravlje, veselje  
In vsi nebeški angeli.)

(Tam stoji, leži ravno polje,  
Po polji stezica vglajena,)

(Oni vas bodo varvali,  
V sveto nebo pripravljali.)

(Po nji gresta dva duhovnika  
K enimu moči bolanimu.)

(V sveto nebo, svetli raj,  
Bog nam ga vošči ino daj.)

(Ker sedem let bolan leži,  
Prelepo mi ga spovedata,)

(Per vas ostane sveti Duh,  
Z nam pa pojde večni Bog.)

Namèsto verstic, ktere med dvèma zvèzdicama stoje, se pojejo včasih slédeče verste:

(Na polji je cerko zidana,  
Noter mi so oltarji tri,)

(Na oltari černe bukvice,  
Na njih mašnik mašovajo,)

(Prelepo mi so štiflani,  
Z belni perti pregèrnjeni.)

(Verne duše z vic njemlejo,  
V sveto nebo pripravljajo.) i. t. d.

Vsaka versta se od sbora (kora) ponovi. —

Tako poječ gredo od hiše do hiše. Koledovavcem se povsod kaj podeli, večidel klobase ali suhega svinskega mesa. Někda jih tudi v jispo spravijo i jih s obědom častijo. Zato Slovenci v Krajskej tudi něko směšno pěsem vzdignejo, v kterej se reče:

Sežite na polico,  
Dajte nam klobasico . . .

Slovenci misle, da je več sreče pri hiši, posebno pri živini, ako se koledova. Koledovavci bi se pri gospodarju jako zaměřili, ako bi njegovo hišo oměnili i měmo šli; on bi rěkel: Toliko še imam i premorem, da bisem vam někak mali darek podal.

(Dalje sledi.)

## Kako se učenci učijo zajedno pisati i brati?

(Spisal And. Einspieler.)

Slišali smo, kako zamore učitelj po glaskovanju svoje učence hitro i kratkočasno brati (čitati) učiti. Spet kej novega: dones bodeimo vidili, kako zamore učitelj svoje učence zajedno pisati i čitati učiti. Ovi način učiti ni nov; že Ratich (rojen 1571) je tako učil; pri Francozih je že leta 1755 znan bil; na Němskem je ga pa slovci dětovodja Graser izbudil i priporočil. Sedaj se je te način, otroke učiti, začel razširovati i od vsih stran priporočevati; zato je dobro i koristno, da naši učitelji tudi v slovenskem jeziku od njega kej slišijo.

Učitelj, ki želi svoje učence zajedno pisati i čitati učiti, naj se tega nauka takole poprime:

1. Kadar otroci v šolo stopijo, ima se učitelj s njimi naj prej pridno i velikobart pogovarjati od njim že znanih rěči. Tako si on pridobi serce, ljubezen i zaupanje otročić, in oni bodo radi in pridno v šolo hodili. Ukaži otrokom, da tudi oni poskusijo, najprej besede i sčasoma tudi kratke stavke ponavljati i lěpo izgovarjati. Ne pozabi učence tudi učiti, besede u slovke, i slovke v pismena razglabljevati (razstavljati). Postavim; Učitelj pokaže na o k o, i vpraša: Kako je temu ime? O k o. Kader rečem: o k o, kolikokrat usta odprem? Dvakrat. Kteri glas se sliši, kadar pervokrat usta odprem? Glas: o. Ali še kej kaki drugi glas zraven? Ne; čisto nič drugzega. Glejte, ljubi otroci! tako pisme, ki se samo za se, brez kakega drugzega glasa lěpo i glasno izgovarja, tako pisme se pravi: samoglasnik. Kako se taj imenuje pisme: o? Samoglasnik. Zakaj se pisme o imenuje samoglasnik? Pisme o se imenuje samoglasnik zato, ker se pisme o samo za se lěpo i glasno izgovarja.



Kadar rečem: oko, i usta drugokrat odprem, kaj pa slišiš? Glas: k o. Le poslušajte; kadar rečem: k o, kaj slišite? Alite! da slišite glas: o i še nekaj družega zraven, to je glas: k'. Glas k' se nemore glasno i lépo izgovoriti, le samo tiho i nekako na pol; ali ga hočem glasno i lépo izgovoriti, moram kak drugi glas pridjati, postavim glas: o. Glejte, otroci! tako pisme, ki se samo za se ne more lépo i glasno izgovoriti, temoč le tedaj, ako drugi glas, kaki samoglasnik pristavim, tako pisme se pravi: soglasnik. Kako se taj pravi pisme: k ? itd. kakor zverhaj pri pismenu o.

Tako opisuje i razlaga učitelj učencem znane, domače reči; otroci se prav kratkočasno učijo pravilno govoriti, glase pismen spoznovati i razločevati, samoglasnike in soglasnike imenovati, slovke i besede razglabljevati.

2. Zraven tega nauka ima učitelj otročiče učiti risati, kar jim veliko veselja i kratek čas dela. Vsak otrok naj ima svojo kamenito ali pokamenelo tablico ali kako drugo črno diljico. Učitelj napiše na tabli debelo i počasi, da otroci vidijo, pike, črte, ravne i okrogle, koleseca, vogle i drugo robo, i ukaže, da učenci ravno te reči na svojo tablico ali diljico narisajo. Se vé, da mora učitelj pri tem risanju veliko potrpjenja s detci imeti, i velikokrat tudi čire čare pohvaliti. Otroci tako svoje oči i perstice vadijo, i se na pisanje pripravljajo. —

3. Za tim še le učitelj začne učiti, podobe pismen delati, to je: pisati. Najprej zapiše na tablo samoglasnike, jednega za drugim, — naj več po dva — tri na den, lépo zaporedoma, najprej lažjeji, potem težji, in bolj zavite: i, u, e, o, a. Vse, kar učitelj na tablo zapiše, morajo učenci tudi na svojo tablico ali diljico zapisati. Kadar učenci že vse samoglasnike pisati znajo, ima njim učitelj pokazati, kako se samoglasniki — dva po dva — sestavljajo, pišejo i izgovarjajo, postavim: iu, ei, oa, ia itd.

4. Za samoglasniki jih učitelj uči pisati soglasnike, naj prej jednostavne i take, kateri se naj lažje pišejo. Otroci, ki so se poprej učili i vadili, slovke u pismena razglabljevati, i glase samoglasnikov i soglasnikov že poznajo i izgovarjajo, taki otroci bodo tudi podobe pismen lahko i hitro u glavi obdržali.

5. Ako otroci že vse soglasnike i samoglasnike pisati i izgovarjati znajo, začne učitelj samoglasnike i soglasnike vezati i sestavljati. Najprej po dva tako, da samoglasnik stavi pred soglasnik, postavim: iu, em, ur, os itd; po tem tako, da samoglasnik stavi za soglasnik, postavim: ni, me, ru, so, itd; vaditi jih mora učitelj s vsimi pismeni prav dobro. Ščasom postavi samoglasnik med dva soglasnika, postavim: mim, dim, nos; dobro je, da učenci perve dve pismeni tako dolgo vlečejo, dokler učitelj na tretjo pisme pokaže. Vse i vselej morajo učenci na tablici pisati.

6. Kadar učenci jednosložne besede že hitro i pravilno pisati i čitati znajo, je čas pisanje i čitanje razdeliti, i vsako posebej dalje učiti i vaditi. Otroci začnejo u abecednici čitati, i na papirju pisati. Vendar se ne sme pisanje čisto od čitanja odločiti; oboje mora vedno u nekakej vozkej zvezi ostati. Zakaj koristno je, ako otroci to, kar so u knjigi čitali, spet iz glave napišejo, i tako se u pravopisu vadijo.

Resnica je, da tisti otroci, ki se zajedno pisati i čitati učijo, od začetka počasnejši napredujejo, kakor ti, kleri se samo čitati učé. Pa to velja samo na kratek čas, samo od začetka; prej, da jedno lëto mine, bodo uni že lëpo pisali i čitali, dokler ti še komaj čitali bodo. Resnica je, da ti novi način učiti posebno za začetnika ni brez težav i brez truda; pa vsaki učitelj, ki ima dobro i terdno voljo, sčasom vse premaga.

## Učitelj mora dobre volje biti!

Vsak, ki je že kaj s šolo opraviti imel, mora poterditi, da mora učitelj v šoli dobre volje biti.

Če je učitelj prijazen, dobrovoljen in pri učenju živ, je cela šola vesela, živa in kratkočasna. Otroci se je veselé, in vsaka taka prijazna beseda se prime in vtisne globoko v mlado serce. Vse gre lëpo in veselo naprej. Učeniku in učencam so šolske ure sladke in medene, in tako življenje je rajsko življenje! —

Toda tudi v šoli so velikrat deževni in pusti dnovi: Vse je pobito, nevoljno in neslano. — Če je učitelj bersljiv in čmeren, se tudi dobrovoljna mladina kmalo ponevolji in ji dolgočasno postane. Vse je le prisiljeno, kar se stori, in eden družega se gerdo glečajo. Učitelj v nevolji cepta, razsaja, nori in Bog ve, kaj še vse zraven počne. Dragi čas šolskega poduka se pa zanemari in brezvestno zapravljuje, cela šola je potem takem le razvada in potrata zlatega mladega časa! —

Vsaki dobri učitelj bi si imel prizadevati v šoli le prijazen in dobre volje biti, in zraven povsod pokazati, da mu nobena reč ni tako globoko pri sercu kot dobra šola in ljuba mladina.

Ali težka, težka je ta dolžnost za učitelja, posebno u sedajnih časih! — Teško je biti dobre volje, ko se deset in deset skerbi za to in uno vedno po glavi prehaja in se zraven še dostikrat s pajčino preprežen v težavno, in vunder tako imenitno delo podati in ga opravljati mora! — Dobre volje biti je učitelju velikrat celo nemogoča stvar, vunder ako tega ni, je vse drugo zastonj in zaverženo. — Da bi pač že vunder enkrat učiteljstvu in šolam boljše sonce posijalo, in se tako dobra volja v šoli ogrela in ohranila! Šole se množijo, mladina se k učenju nagovarja, bukve in časopisi se pridno pišejo in priporočajo, in na vse strani se hoče šolstvu na noge pomagati; eno pa, ki je naj bolj potrebno in naj pervo — boljša plača učiteljev — še vedno zastaja in se že tako dolgo zastonj pričakuje. Mnogo je bilo že govorjenega, pisnega in že tudi obljubljenega, vunder vse se je le skadilo brez svita resitve! — Uradniki, gosposkini hlapci od večjega do manjega je vse v redu in dobro preskerbeno, le učitelj mora še pri vsi svoji prizadevi tako rekoč beračiti in revšino terpeti. — Pevkinja in plesavka v gledišu dobi samo za eni večer velikrat več, kot učitelj, ki se celo leto z 60,



80, 100 in še več otroci težko ubija! — Učiteljam se nam le na plačilo in vrnilo na uni kraj življenja odkazuje, kar je sicer tudi vse lepo in dobro. Verujemo in se zanesemo, da ako smo dobri delavci, nam tudi tam plačilo in povračilo odšlo ne bo, pa dokler smo še živi, moramo vendar tudi kaj za živeti imeti. Revšina učiteljskega stana je kriva, da toliko učiteljev, ki sicer šolo dobro in pridno zastavijo, tako kmalo odjenja in omaga! Revšina je kriva, da toliko lepeh opominov in zlateh vodil prazno memo ušes pošumi, in je ko bob v steno. — Vse to je žalostno pisati, še hujše pa skusiti, vunder resnično, ahresnično je vse to! — Oj, da bi pač skoraj učiteljev mili in žalostni glasi kaj skoraj prišli tje, kjer pomoč in rešitev najde se! —

A. Praprotnik.

## Književni pregled.

**R**obinson mlajši. Knjižica predragi slovenski mladosti za uk ino kratek čas, jo iz českega prepisal Oroslav Cafov.

Učeni jezikoslovec in iskreni vlastenec g. Cafov je s pričujočim delom slovenske mladini lep dar za uk in kratek čas podělil, in naše mlado slovstvo s prav izvrstno knjižico obogatil.

Pisana je v prav gladkem slovenskem jeziku. Le samo to bi bilo po naših mislih želeli, da bi se v knjige, ki so naše mladini namenjene preveč plujih besed ne jemalo. Sicer jih otroci le težko zastopijo in neradi berejo. Ali bi ne bilo tudi boljše namesto toliko istomembnic zaporedoma postavljati, jih spodej u pazke jemati? Gotovo bi se bravcu s tim bolj vstreglo.

Lepa hvala gre g. pisatelju tudi za zbirčico tam pa tam nabranih slovenskih besed. Lep zaklad zlahtnih biserov je pozabljenosti otet.

Po vsej pravici jo moremo vsim prijateljem slovenske mladine se-sebno za šolske darila živo priporočiti. Ne najde se knjige, da bi toliko lepega zraven pa tudi toliko koristnega zapopadla. U vse evropske jezike je že prestavljena. Naj boljši dokaz nje vrédnosti je pa, da je v nemškem jeziku že pred 20 létmi 28 krat novič natisnjena bila. Oj da bi nas učeni g. Cafov kmalo spet s kakim novim delom soznani hotel.

Tisk in papir te prevažne knjige je ličen. Obseže 358 strani v osmerki. Založena je pri Fr. Dirnböcku v Gradca. Dobili je v vsih bukvarnicah na Slovenskem za 1 rajniš sr. Gotovo dober kup. Dober jej uspeh!

— p —

## Z m e s.

### Med i pelin.

\* Za gotovo zvemo, da se zapisniki pri sodnijah: u Kapli, u Bli-bregu in u Doberlejvesi tudi v slovenskem jeziku pišejo. Slava taka u-stavovljubnim in ljudomilim uradnikom! Slovenski kmeti jih povsod glasno hvalijo; — in tudi visoka vlada se naj takih služabnikov veseli.

\* Lavantinski škof Slomšek, slavno znani slovenski pisatelj, so 1000 rajn. sr. darovali za povzdigo in zlepšanje gimnazija u Celju.

\* Sinoč je bila vesolna skupšina u slavlanskem društvu. Predsednik društva, visoko častiti gosp. Rudmaš, je od svojih slavlanskih bratov slovo vzel, ker ga volja vlade na Koroško v šolsko svetovavnicu kliče. Bog ga sprimi, kamor se poda; on je učen mož, izveden v šolskih zadevah in potrebah, in iskren Slavjan. Društvo slavj. u Terstu ga nikdar ne bo pozabilo, katero je krepko vodil okolj poldružiga léta; društveniki pa tudi ne bodo pozabili besed, ktere je on govoril sinoč, ki so bile tako mile in iskrene, da so globoko segle v serca vseh pričujočih. Priporočil je tudi skerbeti, da bi kmalo „Jadranski Slavjan“ izhajati pričel, in je nasvetoval iskrenega moža, ki bil bi voljen, časopis društveni vredovati. Ko je g. Rudmaš odstopil, je bil mesto njega jednoglasno za predsednika izvoljen naš slavi g. Vesel, ali on je rekel, da mu je treba enmalo premisliti, prej ko to butaro na se vzame. Terno zaupamo, de slavi mož, ki je že toliko krasnih cvetic posadil na polje slavlansko, se ne bo odtegnil vodstvu našiga društva, ki ima mnogo opravil v vedno veči slavo domovine.

#### Novice.

\* Celo Koroško šteje 348 far i 311659 katolčanov.

|            |        |      |            |        |      |
|------------|--------|------|------------|--------|------|
| Němških    | far je | 217, | ki štejejo | 189364 | duš, |
| Slovenskih | »      | 118, | »          | 109778 | »    |
| Měšanih    | »      | 13,  | »          | 12517  | »    |

Med timi farami ima jih šolo: 241, ki štejejo 255.066 prebivavcev, brez šole je jih pa 107 s 56593 dušami,

Med farami, ki šolo imajo, je

|            |      |             |        |      |
|------------|------|-------------|--------|------|
| němških    | 174, | kamor sliši | 172543 | duš, |
| slovenskih | 58,  | »           | 71803  | »    |
| měšanih    | 9,   | »           | 10720  | »    |

Med farami, ki so brez šole, je

|            |     |             |       |      |
|------------|-----|-------------|-------|------|
| němških    | 43, | kamor sliši | 16821 | duš, |
| slovenskih | 60, | »           | 37975 | »    |
| měšanih    | 4,  | »           | 1797  | duš, |

Ako našo deželo drugim deželam priměrimo, moramo s veselim srcem obstati, da je naša Koroška zastran šol srečna i bogata.

#### S m ě š n i c e.

„Jeli osel glagol (Zeitwort) ali ne?“ vpraša učitelj učenca. „Je glagol“ odgovori učenec, kěr se može reći: „Ja osel, ti osel, on osel.“

„Molim vas, povědajte mi, kako je to, reče městjan jednomu pekaru, „da je pri vas vselej manji hlěb, kao pri družih pekarih.“ „Eh! to ja vam lehko razložim.“ odgovori pekar, kěr drugi pekari veće (već) testa k jednom hlebu jemaju kao ja.“